

A „Bánk bán” bemutatójáról

Nagy nemzeti operánk első angliai bemutatójáról akarok ebben a levélben beszámolni otthoni olvasóimnak, s ahogy most a premier emlékeit, élményeit rendezgetem gondolataimban, úgy érzem, sok mindent el kell mondanom Anglia, de különösen London zenei életéről. Erről a témáról oldalakon keresztül lehetne írni. A Southbanken (a Temze déli partján), ahol a modern „kultúrkombinát” bizarr betonpalotái és üvegkolosszusai a Royal Festival Hallnak és még öt ragyogó hangversenyteremnek adnak otthont, a hét mindegyik napján pazar koncertekben gyönyörködhetnek a zenekedvelők (jómagam még novemberben élveztem végig itt Kodály Psalmus Hungaricusának pompás előadását); majd minden estére jut egy-egy hangverseny a 7000 nézőt befogadó Albert Hallban meg a kisebb koncerttermekben, például a Wigmore Hallban, ahol néhány hete a budapesti Bartók Vonósnégyes vendégszerepelt óriási sikerrel. Az opera barátai a két patinás, nagyhírű operaházban, a Covent Gardenben meg a Sadlers Wellsben találják meg zenei élményeiket, s a BBC ugyancsak sokat tesz a komolyzene kedvelőiért, mert úgynevezett „harmadik programjában” szinte kizárólag klasszikus zenei műsort sugároz.

Az, aki a bestsellerekből meg kopott szalonvígjátékokból állítja össze magának a „tipikus angol” alakját, aligha képzelné, hogy a „hűvös, érzéketlen szigetlakók” (és nemcsak az idősebb generáció, hanem a fiatalok is, akikről még azt képzeljük, hogy csak a Beatles-gítárokért és Sandy Shaw érdes hangocskájáért lelkesednek) mennyire szeretik a komolyzenét. Száraz adat, de azt hiszem, sokat mond: évente 2000 koncertet rendeznek Londonban, arról nem is beszélve, hogy Angliában 820 öntevékeny zenekar működik, körülbelül 80 000 taggal. (Ezek a zenei klubok az úgynevezett Arts Council — Művészeti Tanács — támogatásával működnek, de az igazság kedvéért meg kell mondanom, hogy ez a támogatás meglehetősen szegényes, minthogy az Arts Councilnak a rendelkezésére álló évi 3 millió fontból színházakat, kiállításokat, színházi klubokat, opera- és balettköröket kell segítenie.)

Az angolok zenei műveltsége — az elmondottak után egyáltalán nem meglepő — igazán magasfokú; ismereteik jóval meghaladják azt, amit mi átlagosnak nevezünk. Sokat tudnak a magyar zene huszadik századi nagy mestereiről, Bartókról és Kodályról. (Az angliai Bartók-kultuszt nemcsak a hangversenytermek adatai igazolják, hanem az a kis hír is, amit a múltkoriban olvastam a Daily Telegraphban: egy árverésen egy dedikált Bartók-fénykép nem kevesebb, mint 80 fontért cserélt gazdát.) Ismerik Weiner Leó és Farkas Ferenc műveit, jól ismerik (és magyar művészként tartják számon) külföldre szakadt muzikusainkat, Dohnányi Ernőt és a Londoni Szimfonikus Zenekar nagynevű karmestereit, Ormándy Jenőt és Solti Györgyöt. Nagy érdeklődést tanúsítanak a modern magyar muzsika iránt: a „C'est la guerre” — Petrovics—Hubay — visszhangot keltett; ahány zenésszel beszélgettem eddig londoni tartózkodásom alatt, mind kérdezősködött Szokolay Sándor operája, a Várnász felől.

Nos, míg a huszadik század magyar zenéje iránt ily nagy az angol érdeklődése, a tizenkilencedik század (természetesen Liszt Ferenc kivételével) teljes mértékben ismeretlen előttük. Így aztán igazán meglepődtem, amikor vagy másfél hónapja hírt vettem, hogy egy öntevékeny (!) operaegyüttes, a londoni egyetem, az University College zenei társasága a Bánk bán bemutatójára készül, s a bemutatót új színháza megnyitó előadásának szánja. Még azon nyomban elmentem a Gordon Streetre, hogy megnézzem az University College épülő új színházát: nagyszerű, esztétikai és gyakorlati szempontból egyaránt kitűnő, modern színházépületet tessék elképzelni, tágas nézőteret kényelmes zsöllyékkal, széles, megfelelő mélységű zenekari árkot, korszerű színpadot kifogástalan technikai berendezéssel. Épp a széksoportokat szerelték, és a falakat burkolták az építők; a színpadon javában folyt a próba — s próbaszünetben, kalapácsok kopogása, fűrészek sustorgása, nyüzsgés, jövőss-menés közepette, beszélgettem az opera rendezőjével, Tom Hawkesszal (a Sadlers Wells fiatal rendezője, akit régi munkatársi kapocs fűz az University College énekeseihez) és az együttes zenei vezetőjével, magyar származású karmesterével, Badacsonyi Györggyel.

Tőlük tudtam meg, hogy az University College operaegyüttese — a londoni egyetem diákjaiból verbuválódott szolisták, kórus és zenekar — néhány évi működése során milyen jelentős eredményeket ért el: a Szorocsinci vásár mellett Donizetti, Verdi, Haydn és Wagner kevésbé ismert operáit mutatta be, törzsközönséget toborzott, s számottevő londoni zenei intézménnyé fejlődött, amit különben a londoni sajtónak a Bánk bán bemutatója iránti érdeklődése és a bemutatót követő bírálati is híven tükröznek.

A február 20-i bemutató több hónap megfeszített munkájának a gyümölcse volt. És ezt a munkát, a fordítás elkészítésének aprólékos filológus erőfeszítéseitől (Badacsonyi György és Hugh Graham műve a jól sikerült fordítás), a színpadi próbákön át a bemutató izgalommal és várakozással telített estéjéig, a mű iránti szeretet, romantikus, diákos lelkesedés fűtötte, hevítette. A siker valóban nagy volt. Hivatásos mércével mérve is jó Bánk bán előadást hallottunk a londoni diákoktól, s — nem frázisként írom ide, hanem meggyőződésből: előadásuk jó szolgálatot tett Erkel Ferencnek és a magyar zene ügyének.

Amit eddig írtam: talán kissé száraznak ható ténymegállapítás. Most, hogy a végéhez közeledek ennek a kis hevenyészett beszámolónak, úgy érzem, adnom kell valamit olvasóimnak abból a hangulat- és érzéstömegeből, ami ezen a londoni estén, a Bánk bán Gordon Street-i bemutatóján hullámozott végig bennem. Újra lepergettem magam előtt az est emlékképeit. Hadd ragadjak ki egyetlen pillanatot! A második felvonásra gördül fel a függöny, Bánk áriája hömpölyög a színpadról: „Homeland, homeland, thou art my all...” — Hazám, hazám, te mindenem...” A szünetben itt is, ott is magyar beszédet hallottam: Londonban élő magyarok... Vajon mit érezhetnek most, az ária hallatán: „Homeland, homeland... Hazám, hazám...”?